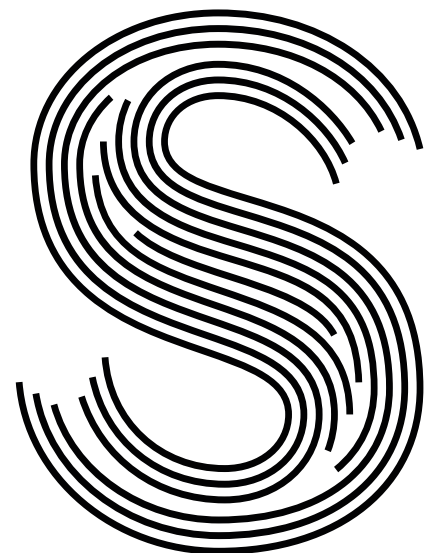

ROOMFUL
OF TEETH

Podcast

Vokální ohňostroje. Unikátní cesta Roomful of Teeth

Pokud se někdy podíváte na výběry nejlepší klasické hudby 21. století, nejspíš v nich nebude chybět Partita for 8 Voices od americké skladatelky Caroline Shaw. Právě tahle kompozice v roce 2012 odborné obci i široké veřejnosti ukázala úplně nový, mimořádně efektní přístup k vokální hudbě. Zatímco hlavní proud zůstával omezený na operu nebo sbory, tady skladatelka zapojila celou řadu technik z lidových tradic, experimentální hudby i popu a vytvořila jiskřivou suitu, jejíž pestrá samozřejmost brala dech. V tu chvíli existovalo na světě přesně jedno hudební těleso, které ji mohlo provést. Caroline Shaw byla jeho součástí a je takřka jisté, že bez něj by vyhlášená Partita vůbec nevznikla. Poslechneme si působivý nástup téhle skladby.

Ukázka: Roomful of Teeth – Partita for 8 Voices – Allemande (0:00–0:39)

Nápad založit Roomful of Teeth dostal umělecký vedoucí Brad Wells při poslechu vokálních nahrávek z celého světa – a také unikátní skladatelky Meredith Monk. Sám jako zpěvák narážel ve světě vážné hudby na omezenost v přístupu k hlasu. Mít jako jedinou možnou cestu operní zpěv mu přestalo vyhovovat, a tak se rozhodl dát dohromady soubor, který tyhle hranice posune. Jako posluchač se širokým záběrem si nedával předem omezení a do náborových zkoušek zahrnul i popové nebo muzikálové vokalisty, ukázalo se ale, že adekvátní technické schopnosti i teoretické základy mají jen zpěváci klasiky. Pěvecká preciznost přitom byla jen jedním z požadavků. Jak později členové skupiny vzpomínali, Wells je vedle klasické skladby nechal zpívat pop a hledal především ochotu učit se novým věcem navzdory všem úskalím.

V roce 2009 tak vznikli Roomful of Teeth jako takzvaná vokální skupina, která se na rozdíl od sboru nesnaží o jednolitý tón, ale naopak zdůrazňuje mnohohlas a individuální odlišnosti, a která interpretuje materiál psaný přímo pro ni a ve spolupráci s ní. Okteto zahrnovalo čtyři ženské a čtyři mužské hlasy od sopránu po bas, a jak není v extrémně kulturním prostředí amerického severovýchodu úplně nezvyklé, šlo z velké části také o vynikající instrumentalisty a skladatele s tituly z elitních univerzit.

Dnes soubor pravidelně vystupuje v ikonických prostorech typu Carnegie Hall nebo Barbicanu, nicméně jeho začátky byly skromné. Wellsovi se podařilo sehnat rezidenci v Muzeu současného umění v Massachusetts, kde se Roomful of Teeth měli učit od mistrů tuvánského hrdelního zpěvu nebo beltingu, což je technika, která umožňuje hrudním, tedy nižším hlasem zpívat i vysoké tóny s menší námahou a která se využívá v popu i broadwayských hitech. Aby ale mohly lekce proběhnout, musela uspět kampaň

na Kickstarteru. Samotní zpěváci na začátku myšlenky úplně nedůvěřovali. Shaw skupinu vnímala jako jednorázový projekt se spoustou rizik, barytonista Avery Griffin bez obalu prohlásil, že mu to nepřišlo jako dobrý nápad, ale potřeboval v tu chvíli peníze. Na rezidencích začaly vznikat první kusy od pověřených skladatelů, aby ale mohly vyjít, byl potřeba další fundraising. Paralelně s tím se ovšem odstartovala geneze skladby, která měla přinést průlom.

Její autorka Caroline Shaw zastává v souboru pozici altu, kromě toho je ovšem také vynikající houslistkou, která miluje Brahmse a Mozarta. *Partita for 8 Voices* syntetizuje obsáhlé znalosti hudebních dějin s novými poznatky z letních rezidencí v Massachusetts. Čtyři věty skladby jsou pojmenované podle barokních tanců, staré formy však plní obsah, který by byl v 18. století nemyslitelný. Vedle klasického, spíše civilního zpěvu dojde na jódlování, tuvánský a inuitský hrdelní zpěv, belting, bulharské lidové nápěvy, korejský vyprávěcí styl pansori, deklamaci a vzdechy. Mimo jiné. Shaw zapojovala další a další techniky souběžně s tím, jak se je soubor učil, a tím její inspirace nekončily. Zdánlivě technický text, který zpěváci přednášejí, je ve skutečnosti návodem výtvarného umělce Sola LeWitta, jak realizovat jeho geometrický obraz, a Shaw na něj přišla v místní galerii, kde shodou okolností probíhala LeWittova retrospektiva. Všechny na pohled nesourodé a náhodné vlivy jsou přitom integrovány zcela přirozeně.

Ukázka: Roomful of Teeth – Partita for 8 Voices – Courante (8:05–9:00)

Jásavá melodičnost a krkolomná syntéza nakonec získaly Caroline Shaw jako vůbec nejmladší výherkyni Pulitzerovu cenu, debutová nahrávka *Roomful of Teeth*, kam byla *Partita* zařazená, navíc vyhrála Grammy v kategorii komorní hudby a malých ansámbľů. Psal se rok 2013 a z Wellsova projektu se stal fenomén. Hlasu, který je nejuniverzálnějším a nejinimnějšíms nástrojem, se ve světě klasické kompozice otevřely nové možnosti.

A skladatelů, kteří je chtěli využít, bylo stále víc, od nestorů, jako je Terry Riley, přes známá jména střední generace, jako třeba David Lang, po celou řadu mladých autorů: Tyshawnna Soreyho, Merril Garbus nebo Williama Brittellea. U poslední skupiny se také ukazuje, jak nadžánroví *Roomful of Teeth* jsou. Sorey je vyhlášený improvizátor, Garbus má experimentálně popovou kapelu tUnE-yArDs, Britelle vede label New Amsterdam Records, který je klíčový pro trend indie classical. A vymykají se i mnozí další: artpopová zpěvačka Alev Lenz nebo konceptualistika a elektronička Holly Herndon. Další mladá autorka, Missy Mazzoli, nabízí ve skladbě *Vesper Sparrow* vynikající příklad, jak vzrušující může být práce s dynamikou jednotlivých hlasů a se střídáním melodických a rytmických rolí.

Ukázka: Roomful of Teeth – Render – Vesper Sparrow (2:44–3:23)

Shaw má při skládání pro svou skupinu ohromnou výhodu v tom, že zná její fungování. Soubor fakticky vytvořil novou vokální paletu, k ní ale zatím chybí odpovídající notový záznam, který by všechny možnosti i omezení zachytil. Některé techniky mají limitova-

ný rozsah, který se u jednotlivých zpěváků liší, další jsou zase pro hlas tak náročné, že je potřeba s nimi šetřit. Komunikace skladatelů a souboru hraje klíčovou roli. Aby se vůbec daly kompozice realizovat, setkávají se obě strany přes léto na pravidelné rezidenci v Massachusetts. Tam zjišťují, co je možné, a společně ladí konkrétní zvuky. Výsledné partitury můžou vypadat jednoduše, ale je za nimi spousta konkrétních rozhodnutí, a navíc jsou otevřené jisté míře improvizace a dodatečných zásahů ze strany ansámblu.

Roomful of Teeth deklaruje, že jim nejde o doslovnou imitaci tradičních technik pro klasickou hudbu, a takto reagovali i na obvinění z kulturní aropriace inuitskými zpěváky. Podle Wellse vytvářejí tekutý meziprostor, ve kterém se klasická hudba a tradiční zpěvy setkávají a přetvářejí. Když ovládnou novou techniku, mohou ji modifikovat a kombinovat s dalšími. V některých příkladech, jako je korejské pansori, cílí na menší intenzitu v zájmu zdraví hlasu, což je další velké téma – zapojení tolika různých stylů musí probíhat tak, aby ho hlasivky bez úhony přežily. Dobrým příkladem tohoto přístupu je skladba Judda Greensteina Montmartre, kde se v komplexních polyfoniích setkává oslabený hrdelní zpěv a halekání na půl cesty mezi jódlováním a bulharským folkem.

Ukázka: Roomful of Teeth – s/t – Montmartre (0:00–0:29)

V té hudbě je spousta hravosti a často i humoru, čemuž Roomful of Teeth vycházejí naproti. Oblékají se a mluví neformálně; na koncertech nechtějí nábožné ticho, ale atmosféru rockového klubu. Samotné jméno podrývá konvence takzvané vážné hudby: obraz „tolika zubů, kolik se vejde do místnosti“ je groteskní, nadto si název hraje s protikladem prchavého hlasu a části těla, která se rozkládá nejpomaleji, a z hudby komorní dělá podstatně všednější hudbu „pokojevou“. I jejich vnitřní organizace je nezvykle demokratická. Wells z pozice dirigenta dávno ustoupil a i o roli uměleckého vedoucího se dělí s basistou Cameronem Beauchampem. Jeho úkolem není řídit, ale směřovat a vymýšlet nové cesty. O tom, kam se po nich vydat, rozhodují i sami zpěváci.

V posledních letech se soubor místo nových technik věnoval zkoumání toho, jak umělecky využít spektrum mezi řečí a zpěvem. Místo exotického materiálu se obrátil k tomu nejvšednějšímu a výsledky zachycuje loňské, rovněž Grammy oceněné album *Rough Magic*. Zkušená skladatelka Eve Beglierian zkoumá přechod od textu bez samohlásek po text bez souhlásek; Caroline Shaw zpracovává Shakespearovu *Bouři*, jejíž důraz na hudbu a zvuk hudebníky vždy fascinoval; mladý talent Peter S. Shin tematizuje patologické úzkosti a doprovází je fragmentovaným textem. Roomful of Teeth také začali využívat studio nad rámec přesného zachycení hlasů. Ne že by se snad uchýlili k elektronickým efektům, ale různé způsoby nahrávání umožnily vytvořit zrcadlový sál, kde vokály dostávají překvapivé barvy. Nejdál v tomto směru zachází přeludná skladba *Psychedelics* od Williama Brittellea. V ní zpěváci za doprovodu Britteleova syntezátoru odpalují vokální ohňostroj plný zlomů a zvrátů, ve kterém nakonec dojde i na deathmetalový řev, údajně nahrávaný v plechovém koši na odpadky.

Ukázka: Roomful of Teeth – Rough Magic – Psychedelics I: Deep Blue (You Beat Me) (1:15–2:05)

„Snažíme se vytvořit nový druh nástroje,“ popisoval Brad Wells v rozhovoru. Velkým tématem 20. století bylo vysvobození nástrojů z předepsané škály zvuků; pro 21. století se Wells a jeho zpěváci rozhodli osvobodit hlas. A zatímco atonalita a rozšířené techniky mají pořád odstrašující reputaci vysoké avantgardy, Roomful of Teeth se rozhodli přinášet radost. Jejich hudba je technicky nesmírně náročná, ale vždy srozumitelná. Klade důraz na melodie, které bývají až popově chytlavé; jejich virtuosita si neříká o uznalé hlazení brady, ale o jásot a ohromení. Jak říká známá skladatelka Julia Wolfe: „Pro skladatele to je něco jako sen. Vzpomínám si na všechny party, které jsem musela během let vyškrtnout, protože jsem si říkala, že je zpěváci nezvládnou. Ale tihle to dají.“

Na závěr si pustíme část skladby The Ascendant od Wallyho Gunna, která demonstruje krásu vrstevnatých souzvuků okteta.

Ukázka: Roomful of Teeth – The Ascendant – Are We Death (3:23–4:08)